

електронної бібліотеки раритетних видань, реалізувати заходи щодо широкого доступу комп'ютерного комплексу університету до інфор- маційно-аналітичних систем правової інформації як в Україні, так і за кордоном, адже тільки завдяки цьому можна буде досягти поставленої мети – забезпечити підготовку високоякісних фахівців у галузі права, яких так потребує сучасна правова європейська держава.

6.3. Інноваційні методи навчання у вищій школі України

Головний вектор сучасного розвитку вищої освіти в Україні ви- значається загальним спрямуванням вітчизняної вищої школи на входження в загальноєвропейський і світовий освітній простір, гар- монізацію національних і міжнародних стандартів вищої освіти в контексті Болонського процесу та кредитно-трансферної системи навчання. В умовах сьогодення вища освіта вимагає від науково-пе- дагогічних працівників опанування і впровадження інноваційних методів навчання й викладання, заснованих на мультимедійних, ін- формаційних програмах, системах передання знань. В аналітичній доповіді ЮНЕСКО «Сталий розвиток після 2015 р.» зазначено, що у нову інформаційну епоху саме вища освіта має стати основополож- ним елементом прогресу, а інновації у різних сферах суспільної ді- яльності повинні містити в собі високий динамізм, швидку зміну знань, інформації, технологій. Отже, підвищується соціальне зна- чення держави у забезпеченні доступу до якісної освіти, високого рівня знань, можливості набуття відповідних вмінь, компетенцій через надання вишам академічної мобільності й свободи.

Закон України «Про вищу освіту» серед основних завдань вищих навчальних закладів передбачає «забезпечення органічного поєднан-

¹ Програма устойчивого развития на период после 2015 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_221646.pdf (дата звернення: 05.02.2015). – Заголовок з екрана.

ня в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльнос- ті»¹. Крім того, більшість законодавчих документів, національних програм стосовно вищої освіти наголошує на недопущенні зниження якості освіти, падіння рівня знань; моральному старінні методів і ме- тодик навчання. Саме суспільне консенсусне розуміння того, що освіта – це один із головних факторів інноваційного розвитку сус- пільства, дає сьогодні поштовх до стратегічного вирішення завдань і забезпечення системного реформування національної вищої школи, адекватної модернізації та інтеграції її до європейського економічно- го, культурного та інформаційного простору.

З огляду на сказане вважаємо, що в сучасному освітньому про- цесі проблема інноваційних методів навчання залишається однією із актуальних у світовій педагогічній і науково-дослідній діяльності. Однак в умовах трансформаційних змін у вищій школі потребують постійного ретельного вивчення та науково-практичного обґрунту- вання питання кращого досвіду інноваційної освітньої діяльності; характеристики змісту інтерактивних форм навчання, специфіки їх використання у вищих навчальних закладах; індивідуалізовані, ко- мандні, проектні технології отримання знань, інформаційно-комуні- каційні засоби навчання, он-лайн освіта та інші нововведення.

Сутність впровадження інноваційних процесів у технології і ме- тоди вищої освіти стали об'єктом вивчення як зарубіжних, так і укра- їнських учених. Наукові дослідження А. М. Алексюка, І. І. Доброскок, Г. П. Клімової, Г. П. Коцури, С. О. Нікітчиної, В. Г. Кременя, В. В. Ільї- на, С. В. Пролєєва, М. В. Лисенка, П. Ю. Сауха та ін. присвячені за- гальнотеоретичним і науково-практичним проблемам інноваційної парадигми у вищій школі, окремим сучасним формам і технологіям навчання, досвіду та перспективам їх використання в освітній прак- тиці. Технологіям управління якістю нової вищої освіти, що базу-

¹ Про вищу освіту [Текст] : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 63. – Ст. 1728.

² Алексюк, А. М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія [Текст] : під- ручник / А. М. Алексюк ; Міжнар. фонд «Відродження». – К. : Либідь, 1998. – 558 с. – (Програма «Трансформація гуманітарної освіти в Україні»); Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи [Текст] : монографія / П. Ю. Саух [та ін.] ; ред. П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 443 с.; Інноваційні пе- дагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі [Текст] : моно-

ються на інтегративному застосуванні системних і квалітологічних підходів та інноваційних дидактичних засобів підготовки фахівців нового часу, присвячено праці М. М. Булинського, М. І. Потєєва, В. А. Федорова, Є. Д. Колегова. Аналіз вітчизняної наукової літератури показав, що у центрі уваги переважної більшості публікацій аналіз інноваційних технологій і методів навчання. Зокрема, А. Алексюк, Р. Гуревич, А. Павленко і С. Стещенко, М. Кадемія, І. Богданова та ін. досліджують питання впровадження інновацій у навчальний процес та в освіту в цілому. Багато авторів зазначає, що основні інноваційні напрями в навчанні пов'язані з необхідністю вдосконалення традиційного педагогічного процесу (модернізація, модифікація, раціоналізація); трансформації існуючого традиційного освітнього процесу, тобто радикальних перетворень та комплексних видозмін.

Натомість дослідники проблем педагогічної інноватики О. І. Абдалова, О. Ю. Ісакова, О. В. Василенко, І. О. Галиця і О. С. Галиця, В. В. Докучаєва, О. В. Фатхутдінова та ін. розуміння нового в освітньому процесі співвідносять із такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Світовим трендом у сфе-

графія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина [та ін.] ; Переяслав-Хмельницьк. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Переяслав-Хмельницький : Вид-во С. В. Карпук, 2008. – 284 с.; Климова, Г. П. Образование в контексте цивилизационного развития [Текст] : монография / Г. П. Климова. – Харьков : Вапнярчук Н. Н., 2007. – 248 с.; Климова, Г. П. Парадигмальні концепти інноваційного розвитку вищої освіти України / Г. П. Климова // Право та інновації. – 2015. – № 1. – С. 11–18; Лисенко, М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства [Текст] : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / М. В. Лисенко. – К., 2013. – 16 с.; Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура [Текст] : монографія / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролєсєв [та ін.] ; Ін-т обдар. дитини АПН України. – К. : Пед. думка, 2008. – 471 с.

1 Абдалова, О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе [Текст] / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 12. – С. 52; Василенко, О. В. Організація самостійної роботи студентів заочної форми навчання вищих навчальних закладів юридичного профілю [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Василенко. – К. : Наук. світ, 2008. – С. 9; Галиця, І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища школа. – 2011. – № 1. – С. 105; Докучаєва, В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / В. В. Докучаєва. – Луганськ, 2007. – С. 13; Фатхут-

рі освіти стають відкриті он-лайн курси MOOCs та медіаосвіта. Автори наголошують на тому, що впровадження нових технологій навчання та досконале оволодіння ними вимагають певної внутрішньої готовності як викладачів, так і здобувачів вищої освіти до серйозних перетворень, що відповідають умовам швидкозмінного інформаційного суспільства.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інновації – це новостворені і вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що суттєво покращують структуру та якість виробництва і соціальної сфери. Проблеми інноваційних технологій і методів навчання в сучасній вищій освіті актуальні, оскільки посилилася тенденція до гуманізації і гуманітаризації змісту технічної освіти, ліцензовано нові навчальні дисципліни і, як наслідок, зросла потреба в науково-педагогічних працівниках, які змогли б забезпечити інноваційний підхід до реалізації цих тенденцій під час навчально-виховного процесу. Показово, що викладачі отримали можливість створювати і втілювати власні інноваційні методики.

Поняття «освітньо-навчальні інновації» використовується в різних педагогічних процесах для визначення адекватних механізмів впливу, поєднаних в одну програму, яка охоплює всі напрями трансформації вищої школи. Так, категоріальне наповнення інновації у сфері освіти можна, на наш погляд, спроектувати на дуальний контекст, зокрема, розглядати його як процес, який полягає в масштабній або частковій зміні системи освіти і відповідної діяльності, та готовий продукт, тобто очікувані результати. У діяльнісному аспекті інноваційними слід вважати оригінальні, новаторські способи та прийоми педагогічних дій і засобів. Отже, інноваційне навчання – це постійне прагнення до переоцінки цінностей, збереження тих із них, які мають неза-

дінова, О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства [Текст] / О. В. Фатхутдінова // Гуманітар. вісн. Запоріж. держ. інж. акад. – 2012. – Вип. 48. – С. 37.

1 Абдалова, О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе [Текст] / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанцион. и виртуал. обучение. – 2014. – № 12. – С. 53; Higher education The attack of the MOOCs [Текст] // The Economist. – 2013. – July 20th.

перечне значення, і відкидання тих, що вже застаріли. Інновації в навчанні пов'язані з активним процесом створення, поширення нових методів і засобів (нововведень) для вирішення дидактичних завдань підготовки фахівців у гармонічному поєднанні класичних традиційних методик та

результатів творчого пошуку, застосування нестандартних, прогресивних технологій, оригінальних дидактичних ідей і форм забезпечення освітнього процесу².

Отже, освітні інновації характеризуються цілеспрямованим процесом часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання, способів і стилю діяльності, адаптації освітнього процесу до сучасних вимог часу і соціальних запитів ринку праці. У той же час впровадження й утвердження нового в освітній практиці зумовлене позитивними трансформаціями, тобто повинні стати засобом вирішення актуальних завдань для конкретного навчального закладу і витримати експериментальну перевірку для остаточного застосування інновацій. Передусім це має полягати: у сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційних, практичних, семінарських занять; індивідуалізації засобів навчання; використанні кабінетного, групового і додаткового навчання; факультативного, за вибором студентів, поглиблення знань; проблемно-орієнтованого навчання; науково-експериментального навчання при вивченні нового матеріалу; розробці нової системи контролю оцінки знань; застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій і навчально-методичної продукції нового покоління.

Серед сучасних технологій навчання, своєчасність і корисність яких підтверджена досвідом роботи ВНЗ, слід виділити: особистісно-

¹ Бистрова, Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс] / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2015. – № 1. – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf> (дата звернення: 08.09.2015). – Заголовок з екрана.

² Докучаєва, В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / В. В. Докучаєва. – Луганськ, 2007. – С. 21; Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи [Текст] : монографія / П. Ю. Саух [та ін.]; ред. П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 209, 216.; Лисенко, М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства [Текст] : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / М. В. Лисенко. – К., 2013. – С. 8.

орієнтовані, інтеграційні, колективної дії, інформаційні, дистанційні, творчо-креативні, модульно-розвивальні тощо. Вони мають стати основою для ефективної дидактико-методичної, психологічної, комунікативної взаємодії студента і викладача та прояву компетентнісних навичок. У цих технологіях особистість, тобто здобувач вищої освіти, – головний суб'єкт, а не засіб досягнення поставленої мети.

Нині в освітній практиці відомі педагогічні технології, які найчастіше використовуються. Спробуємо класифікувати їх наступним чином:

- структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що сприяє логічній послідовності постановки і вирішення дидактичних завдань на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі процесу з урахуванням поетапної діагностики результатів;
- інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів (у т. ч. електронних);
- професійно-ділові ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних «ігор», під час проведення яких формуються вміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору (ділові та рольові ігри, імітаційні вправи, індивідуальний тренінг, комп'ютерні програми тощо);
- тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів вирішення типових практичних завдань за допомогою комп'ютера (психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, вирішення управлінських завдань);
- інформаційно-комп'ютерні технології, що реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина-машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо);

¹ Доронина, Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения: методы обучения студентов в вузе [Текст] / Н. Н. Доронина // Социология образования. – 2011. – № 3. – С. 33; Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі [Текст] : монографія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина [та ін.]; Переяслав-Хмельницьк. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Переяслав-Хмельницький : Вид-во С. В. Карпук, 2008. – С. 17–22.

- діалогові технології: сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня.

У практиці вищої освіти диверсифікація навчальних технологій дозволяє активно і результативно їх поєднувати через модернізацію традиційного навчання та переорієнтацію його на ефективне, цілеспрямоване. За такого підходу акцентується на особистісному розвитку майбутніх фахівців, здатності оволодівати новим досвідом творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного

моделювання пошуку вирішення навчальних завдань та ін.¹ У цьому контексті інноваційну навчальну технологію, на нашу думку, слід розглядати як загальнодидактичний процес, що полягає у використанні сукупності методів і прийомів спільної діяльності суб'єктів освітнього процесу, спрямованої на досягнення мети навчання, розвиток особистості та креативно-фахового здобуття знань і компетенцій відповідно до завдань підготовки професіоналів нового часу. Отже, інноваційні методи навчання, що використовуються в системі сучасного освітнього процесу, включають інтерактивні засоби, форми і методи освітньої діяльності в інтерактивному інформаційному середовищі ВНЗ.

Згідно із науковими положеннями загальноприйняті методи викладання можна класифікувати за такими ознаками: види навчальних робіт студентів (усні, письмові; аудиторні, самостійні, позааудиторні); загальні (колективні, групові, індивідуальні та ін.); джерело одержання знань і формування навичок і вмінь (лекція, аналіз документа, робота із законодавчою базою, використання наочних засобів, інтернет-ресурсів тощо); ступінь самостійності та характер участі студентів у освітньому процесі (активні, інтерактивні, пасивні); рівень усталеності та новизни (традиційні, класичні, інноваційні, нові, новаторські), авторство (оригінальні, авторські, загальні, дидактичні) та ін. Проте, досліджуючи наукові дидактично-педагогічні доробки, можемо сказати, що в сучасній методиці викладання у вищій школі найбільш прийнятною

¹ Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи [Текст] : монографія / П. Ю. Саух [та ін.] ; ред. П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 328; Лисенко, М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства [Текст] : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / М. В. Лисенко. – К., 2013. – С. 11.

виявилася класифікація, побудована на дієвому підході до навчання. Згідно з нею існують методи: а) які забезпечують опанування навчального предмета (словесні, візуальні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові, індуктивні, дедуктивні); б) які стимулюють та мотивують навчально-наукову діяльність (навчальні дискусії, проблемні ситуації, професійно-орієнтовані ділові ігри, творчі завдання, пошук і дослідження, експерименти, конкурси, вікторини тощо); в) методи контролю і самоконтролю в навчальній діяльності (опитування, залік, іспит, контрольна робота, тестові завдання, питання для самоконтролю, у т. ч. через комп'ютерні освітні системи)¹.

Нині, і це підтверджує практика, що представлена, зокрема, і в роботах науковців, у освітньому середовищі інноваційно-комунікаційних технологій в основу навчання покладені цілісні моделі освітнього процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення. Розглянемо окремі методики викладання з позиції їх новизни, ефективності, дієвості, доцільності застосування в сучасних умовах інформатизації вищої школи. На сьогоднішньому ринку освітніх послуг такими є інноваційні активні та інтерактивні методи навчання. Оскільки суттєво зростає творча компонента освіти, активізується роль усіх учасників навчального процесу, зміцнюється творчо-пошукова самостійність студентів, особливої актуальності набули концепції проблемного та інтерактивного навчання, пов'язаного з використанням комп'ютерних систем. Під час такого навчання студент може комунікувати з викладачем он-лайн, вирішувати творчі, проблемні завдання, моделювати ситуації, включаючи аналітичне і критичне мислення, знання, пошукові здібності. Наприклад,

¹ Абдалова, О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе [Текст] / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 12. – С. 52; Василенко, О. В. Організація самостійної роботи студентів заочної форми навчання вищих навчальних закладів юридичного профілю [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Василенко. – К. : Наук. світ, 2008. – С. 13; Галиця, І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 106; Доронина, Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения: методы обучения студентов в вузе [Текст] / Н. Н. Доронина // Социология образования. – 2011. – № 3. – С. 36.

сучасна методика викладання правничих наук має певний арсенал різноманітних способів, прийомів і засобів як загальнодидактичних (застосовуються у викладанні будь-яких навчальних предметів), так і галузево-дидактичних (віддзеркалюють специфіку конкретної дисципліни або низки споріднених дисциплін)¹.

Як бачимо, йдеться про інноваційну методику навчання. Отже, слід розібратися з поняттям «інноваційна методика навчання». Воно, на нашу думку, є полікомпонентним, оскільки об'єднує усі ті нові й ефективні способи навчання (здобуття, передачі й продукування знань), які, власне, сприяють інтенсифікації та модернізації навчального процесу, розвивають творчий підхід і особистісний потенціал здобувачів вищої освіти. Серед інтерактивних методів, форм і прийомів,

що найчастіше використовуються в навчальній роботі ВНЗ, можна назвати наступні: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізу- альний метод навчання; брейнстормінг («мозковий штурм»); діалог Сократа (Сократів діалог); «дерево рішень»; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі законо- давця, експерта, юрисконсульта, нотаріуса, клієнта, судді, прокурора, адвоката, слідчого); «займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу і діагности- ки ситуації; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проектів; моде- лювання; навчальний «полігон»; PRES-формула (від англ. Position – Reason – Explanation or Example – Summary); проблемний (проблем- но-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та інші. Із інноваційних механізмів активізації педагогічно- го і наукового процесів усе частіше згадується необхідність відро- дження ідеї змагальності у всіх сферах життя, зокрема, йдеться про метод «гонка за лідером». Автори цієї методики висвітлюють ретро-

¹ Галиця, І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 105; Сімоненко, В. Інноваційні методики у підготовці суддів [Текст] / В. Сімоненко // Слово нац. школи суддів України. – 2014. – № 1. – С. 109; Фатхутдінова, О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки

спективу, значення, зміст поняття «змагання», розкривають методо- логічні аспекти застосування нетрадиційної (штучної) конкуренції, надають слушні пропозиції щодо нарахування балів за основні види освітньої діяльності, пропонують конкретні формули для розрахунку загальної кількості балів, акцентують увагу на розробці так званого безмашинного програмного методу контролю знань студентів, засто- сування якого дозволить перевіряти знання необмеженої кількості студентів з окремих питань навчальної дисципліни за короткий про- міжок часу¹.

На наше переконання, ще одним креативним засобом всебічного розвитку творчої активності тих, хто навчається, є інтелектуально- конкурентні ігри. Зокрема, проведення «Науково-технічного суду над ідеєю» включає імітаційні навчальні заняття, які допомагають роз- крити суть методики викладання права, при цьому на ньому розгля- даються питання формування правового мислення². Інші ігрові тех- нології, наприклад, розроблення кейсів із проблем правознавства, дають можливість здобувачам вищої освіти виконувати різні ролі та представляти інтереси всіх сторін, зокрема, у цивільно-правових від- носинах, які часто конфліктують між собою. У розглянутих прикладах активних методів навчання провідну роль відведено інформаційним технологіям, а домінантну – педагогам-фасалітаторам (комунікацій- ним посередникам), які покликані ефективно сприяти становленню кваліфікаційних характеристик особистості як спеціаліста певної галузі, здатного до інноваційних дій³.

¹ Галиця, І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 106; Доронина, Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения: методы обучения студ. в вузе [Текст] / Н. Н. Доронина // Социология образования. – 2011. – № 3. – С. 37; Іннова- ційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі [Текст] : монографія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина [та ін.] ; Переяслав-Хмель- ниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН Укра- їни. – Переяслав-Хмельницький : Вид- во С. В. Карпук, 2008. – С. 150.

² Сімоненко, В. Інноваційні методики у підготовці суддів [Текст] / В. Сімоненко // Слово нац. школи суддів України. – 2014. – № 1. – С. 109.

³ Галиця І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 106.

Із впровадженням дистанційного навчання багато вузів вже сьогод- ні застосовує технологію он- лайн семінару під назвою «вебінар», на якому демонструються порівняльні таблиці, презентації, відеоролики тощо. За допомогою інтернет-технологій вебінар зберіг головну озна- ку семінару – інтерактивність, яка забезпечує моделювання функцій доповідача, слухача, що працюватимуть інтерактивно, комунікуючи разом за сценарієм проведення такого семінару¹. Ученими-практиками також розроблена й експериментально перевірена модель організації самостійної роботи студентів- юристів заочної форми навчання, яка передбачає три етапи: орієнтовний (підготовчий), діяльнісний (вико- навчий), контрольнo-корекційний (заклучний)². Дана модель має сприяти передусім забезпеченню підвищення рівня індивідуально- психологічної готовності студентів до самостійного навчання, оволо- дінню майбутніми юристами відповідними кваліфікаціями, набуттю вмінь і навичок правової роботи, розвитку професійно значущих якос- тей особистості. У процесі організації самостійної роботи студентів- юристів заочної форми навчання визначено та обґрунтовано зміст і

значення таких дидактичних принципів, як самостійність, інтенсифікація та активізація, індивідуалізація та диференціація, професійно-практична спрямованість, наступність, залучення до навчального процесу життєвого і практичного досвіду студентів, зворотного зв'язку, розвиваючого і виховного характеру освітнього процесу з метою формування навичок самовиховання і самовдосконалення студентів та застосування андрагогічних підходів до навчання.

Крім того, розкриваючи активні методи навчання здобувачів вищої освіти, необхідно також приділити увагу питанням соціально-психо-

¹ Абдалова, О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе [Текст] / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 12. – С. 53; Азимов, Э. Г. Массовые открытые онлайн-курсы в системе современного образования [Текст] / Э. Г. Азимов // Дистанцион. и виртуал. обучение. – 2014. – № 12. – С. 6.

² Василенко, О. В. Організація самостійної роботи студентів заочної форми навчання вищих навчальних закладів юридичного профілю [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Василенко. – К. : Наук. світ, 2008. – С.11

³ Фатхутдінова, О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки

логічного тренінгу, в якому основним принципом виступає активна позиція кожного його учасника. Сутність і класифікація тренінга, основні види вправ і процедур, етапи тренінгової роботи та ін. зводяться до «зворотного зв'язку», який полягає у висловленні кожним учасником власної думки по окремих питаннях навчального заняття. Включення в освітній процес активних форм навчання, у тому числі психологічних тренінгів, суттєво впливає на розвиток професійних та особистісних якостей майбутнього спеціаліста. Сучасні системи інтерактивного навчання юридичним дисциплінам доцільно розглядати як комплекси певним чином впорядкованих технологій (у т. ч. і технологій дистанційного навчання), що мають відповідну специфіку та логіку¹. Наприклад, інтерактивна система з викладання права може включати такі блоки, як: компетентнісний підхід до вивчення і викладання права (метод сократівського діалогу); «технологія продуктивної діяльності інтелекту», курс підвищення креативної компетентності; збірник статей і методичних матеріалів «Використання інтерактивних методів у викладанні юридичних наук»; навчальні суди, тобто можливі запитання для рольового та ділового зворотного зв'язку (загальна інформація, підготовка і методичні рекомендації з проведення цивільного процесу, форма оцінки); інтерактивні методи навчання як частина суспільної освіти; малі групи, правила ефективної роботи групи, як організувати ефективну роботу в малих групах; навчання професійним навичкам (інтерактивні методики навчання); зворотний зв'язок, практичні поради; розробка та використання рольових ігор; робота у «юридичних клініках» тощо.

Таким чином, сутність і структура інноваційного освітнього процесу у вищій школі повинні відповідати характеру і швидкості соціальних змін у суспільстві, високим європейським стандартам підготовки конкурентоспроможних фахівців інноваційного типу. Сучасний зміст вищої освіти має орієнтуватися на використання інформаційних технологій, поширення інтерактивного, електронного

¹ Фатхутдінова, О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства [Текст] / О. В. Фатхутдінова // Гуманітар. вісн. Запоріж. держ. інж. акад. – 2012. – Вип. 48. – С. 38.

навчання з доступом до цифрових ресурсів та інтелект-навчання для майбутнього. У зв'язку з цим невідкладного вирішення потребують такі нагальні питання: 1) внесення змін до Положення про організацію освітнього процесу ВНЗ; 2) передбачення механізмів просування навчання в Інтернеті (електронне, дистанційне навчання); 3) нормативно врегулювання використання електронних навчально-методичних ресурсів в освітньому цифровому просторі університетів; 4) розробка нових програм з основ інтернет-безпеки; 5) впровадження навчальних матеріалів і продуктів нового покоління відповідно до вимог сучасної економіки та соціального запиту ринку праці.